

RABBI MOSHE BEN NACHMAN (NACHMANIDES)— RAMBAN

רבי משה בן נחמן—רמב"ן

born: Gerona, Calabria, Spain, 1195

died: Eretz Yisrael, 1270

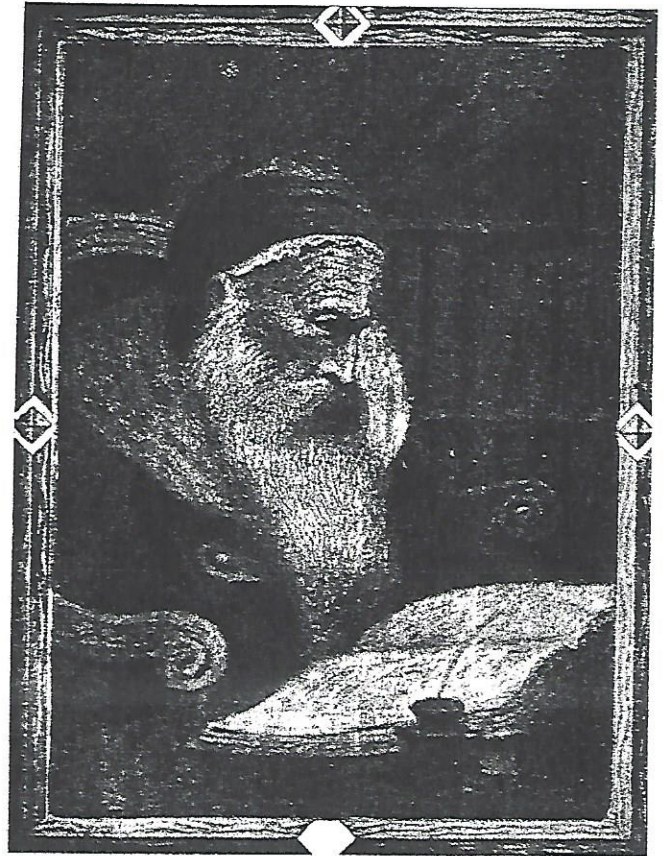
Commentator, talmudist, kabbalist.

Popularly known as Ramban, the initials of his name, and as Nachmanides, "Son of Nachman" in Greek.

Scion of a renowned rabbinical family, a relative of **R. Yonah of Gerona**, Ramban studied under R. Yehudah ben Yakar and R. Nassan ben Meir. His mentors in Kabbalah were R. Ezra and R. Ezriel, both of Gerona. He also studied medicine, which he practiced professionally, languages, and physics. Ramban personifies the best and noblest in Spanish Jewry. His *Milchamot Hashem*, which he wrote in defense of **R. Yitzchak al-Fasi (Rif)**, reflects the greatness of his talmudic scholarship. He also wrote *Torat Haadam*, a compendium of laws of mourning and a number of halachic treatises.

In 1263, King James of Aragon forced Ramban to hold a public religious dispute with the Jewish apostate Pablo Christiani. In the presence of King James and many dignitaries and clerics, Ramban completely demolished his opponent with the logic of his arguments. In admiration, the King rewarded Ramban with a gift of 300 coins. The Dominican priests claimed that their side had won the dispute, whereupon Ramban wrote *Sefer Havikuach*, a detailed account of the questions and his answers. The clerics then charged him with humiliating the Catholic religion, and he was banished from Aragon. Ramban began to write his major work, the commentary on the Torah, in which he offered a penetrating analysis and exegesis of the text, highlighting the moral and ethical lessons to be derived from it. On many occasions he introduced midrashic and kabbalistic expositions, evidence of his surpassing greatness in both the revealed and esoteric aspects of the Torah.

In 1267, at age 72, Ramban settled in Eretz Yisrael. Finding Jerusalem in utter desolation, in the wake of the Crusaders' excesses, he began to rebuild the devastated Jewish community. His commentary on the Torah is studied widely. It is printed in all editions of *Mikra'ot Gedolot*.¹

He set sail for Eretz Israel. Arriving in Jerusalem, he found a desolate city, bearing the ravages of war and spoilage. As the Ramban describes it in one of his letters: "And what shall I tell you of the land for it is deserted and desolate. The greater the sanctity of the place, the greater its desolation; Jerusalem more ravaged than all other parts, and Judea more than Galilee. Yet despite this havoc it is a good land. The inhabitants of Jerusalem are close to two thousand in number, of them some three hundred Christians who fled before the sword of the Sultan; among the inhabitants none are of Israel for these have fled since the coming of the Tartars... Only two brothers, dyers by profession, carry on their trade here, and to these there gather up to a *Minyan* for prayer on the Sabbath. We have urged them on and found a devastated building with marble pillars and a handsome dome and turned it into a house of prayer..."

ראב"ן - יקוואו אפירוש יתורני

פרושי רבנו שלמה עטרת צבי וצפירת תפארה²⁰.
מכתר בנימוס²¹, במקרא, במשנה ובגמרא,
לו משפט הבכורה²².

Rashi

בדבריו אהגה, באהבתם אשה²³ ועמיהם יהיה לנו משא ומתן, דרישה נחקירה
בפשטיו ומדרשיו וכל אגדה בצורה²⁴, אשר בפרושי וכו'.
ועם רבי אברהם בן עזרא תהיה לנו תוכחת מגלה ואהבה מסתרה²⁵

ibn Ezra

מחן יקוואו ה יחזיק (יש פג יצירת יקוואו)

"The Holy
Letter"

א. יסודו ומשתיתו של "אגרת הקודש" הוא הרעיון "כי חבור זה הוא ענין קדוש
ונקי כשיהיה הדבר כפי מה שראוי... ואל יחשוב אדם כי בחבור הראוי יש גנאי וכעור,
חלילה מזה... ואין הדבר כאשר סבר וחשב הרב ר' משה ז"ל במורה הנבוכים בהיותו
משבח לארסטו על מה שאמר כי חוש המשוש הוא חרפה לנו. חלילה חלילה, אין הדבר
כמאמר היוני לפי שיש במאמרו זה שמץ מינות שאינו מורגש, שאלו היה מאמין
שהעולם מחודש בכונה לא היה אומר כך... אבל אנו בני בעלי תורה הקדושה מאמינים
שהשם יתברך ברא הכל כפי שגזרה חכמתו, ולא ברא דבר שיהיה בו גנאי או כעור..."³.

vs. influence
of Greek
philosophy

ראב"ן: יצירת ה (כתב ראב"ן א:א:א)

Attitude toward

Rambam

והנה קהלותינו חסים על כבוד הרב הגדול²⁸ ומקנאים לו קנאה גדולה²⁹,
לכבוד תורתו וחסידותו ואת יקר תפארת גדולתו³⁰,
לא מהיותנו פוסחים על שתי סעיפים³¹,
לסור מני דרך מני ארח³² רבותינו היפים אל הבלי הגוים הפילוסופים,
ואם יעלה על לבם מקצת מגזרתם ועל כן ספר מורה הנבוכים ירחיקו,
ומדבר בעניניו שפתותם ידביקו³³,
כי לבם כמחט סדקית³⁴ לא ידעו דרכיו³⁵ ובנתיבותיו לא העמיקו,
מה יאמרו לספר המדע, והמכתב מכתב אלהים³⁶ אשר העתיקו,
מפתח לספרי הרב ז"ל בתלמוד ומבוא לכל חבוריו,
סופר מצות ה' עשה ולא תעשה, מלמד לתלמידים כבוד ומורא בהלכות תלמוד תורה,
יורה חטאים דרך³⁷ בהלכות תשובה,
ובנחת ושובה³⁸ ובלי קושיות והויות, מפיק מרגליות³⁹,
כי לא מצינו דברי תשובה בתלמוד רק מפוזרים ומפורדים⁴⁰,
בין ההלכות וההגדות בלתי ברורים,
ובכל חבורי גאונים הראשונים ואחרונים לא מצינו אותם ענינים
דרושים לכל חפציהם⁴¹ ומזומנים,
כאשר המה מפורשים ומבוארים בספר ההוא הממולא בפנינים,

(Exodus 7:3)

The second explanation is that half of the plagues were brought on him because of his transgressions, for with regard to these it only says: “Pharaoh’s heart *remained hard*” and “Pharaoh hardened his heart” (Exodus 7:13,22, Exodus 8:15).² Thus Pharaoh refused to let the Children of Israel go for the glory of God. But when the plagues began to overwhelm him and he could no longer endure them, his heart softened and he changed his mind and decided to send them out. He did so because of the impact the plagues were having—but not in order to do the will of his Creator. Then God “*hardened his spirit and made him obstinate*” (Deuteronomy 12:30) so that His name may be declared throughout the earth.

(Exodus 13:29)

God's help.

פירושי התורה לרבינו

ספר בראשית משה רבינו כתב הספ הזה עם התנאים כלה מפר

צמוד ראשון מפירוש הרמב"ן דפוס רומי (לפני שנת רמ ?)

פי' יתרון

(פס') ליאח חליף, נדב מרשם זה כזה פשיט אלך קראל ק סכרת נ' וק
סכרט-הואיל כל: רמת קי' כי מנחת דקלן מן מה מרשם, פי' הוא קמ

[illegible]

הוֹבֵת

Text of Ramban's commentary to Leviticus 19:15–16. Ana-